

Levéltervezet Illés Zoltán Államtitkárnak

Tisztelt Államtitkár Úr!

Napjainkban a tele van a nyomtatott és elektronikus média az ár és belvízzel kapcsolatos hírekkel. Személyes tragédiákról, összeomló házakról, víz alá került szántóföldekről, rétekről tudósítanak. Sokszor évek munkájának gyümölcsei vesznek kárba.

Úgy látszik hiába az elmúlt több mint 100 év erőfeszítései, a fenti hírek évről-évre ismétlődnek. A 2010-es év pedig tényleg rendkívüli, a belvízzel elöntött terület nagysága minden korábbit felülmúl.

A megoldást szokásosan műszaki kérdésnek tekintik: több és jobban karbantartott csatorna, több vízügyi dolgozó, újabb szivattyúk, és mindegyikre sok milliárd forintos ráfordítás.

Azonban véleményünk szerint sokkal összetettebb kérdéssel állunk szemben.

Az elmúlt száz-százötven évben nagy árvíz majd belvízmentesítési, meliorációs munkák folytak, sok százezer hektár vizes területet, mocsarat, lápot szárítottak ki, és nyertek rajtuk szántóföldeket. A 60-as 70-es évek erőltetett gabonaprogramjai során ismét sok gyepet törtek fel a nagyüzemek, s ami megmaradt, annak nagy részét a 90-es évek magánosítása óta szántották fel. Sokszor eleve vízjárta, szántóföldi művelésre teljesen alkalmatlan parcellákat vettek művelésbe tulajdonosaik a megélhetés kényszerétől hajtva (miközben mások 1000 és 1000 hektárokat hagytak parlagon).

Mára ezekről a gyenge termőképességű szántókról kiderült, hogy róluk csak nagy veszteséggel, és sokszor eladhatatlan termény takarítható be. Ráadásul miközben súlyos milliárdokat fordít a központi költségvetés arra, hogy róluk a vizet elvezessék, az aszályos években szintén milliárdos károkat okoz a szárazság (ami ellen sokkal nehezebb a védekezés).

Mindemellett észre kell venni, hogy a jelenlegi koncepció úgy tűnik, vízügyi, műszaki szempontból is hibás! Amikor pl. sok a víz, hiába a sok vízelvezető csatorna, ezek és a befogadók is rövidesen túltelítődnek, és nem képesek betölteni funkciójukat. Azt talán nem gondoljuk végig, hogy a hajdani puffterületek, „vítározók” a természetes vizes területek voltak. Ezek rendkívül fontos vízgazdálkodási szerepet töltenek (töltenének) be: nagyvíznél természetes "szivacsként" segítenek a belvízvédekezésben (- már ha nincsenek levezetve), szárazság esetén vízháztartást javítják.

Most a víz itt nem tud szétterülni hiszen ezeket a természetes vizes területeket többnyire megszüntették, „meliorálták”, - az innen lefolyó vizeket a befogadókat túlterhelve levezették. Ezért az egyetlen technokrata megoldás: minden árkot tökéletesen kitisztítani (sajnos ez történik napjainkban még számos védett természeti területen is!), még tovább növelni a levezető csatornák és a befogadók kapacitását, javítani a folyók vízlevezető képességét, emelni a gátakat. Így –talán- képesek vagyunk megszabadulni a hirtelen jövő, felesleges vizektől, de csak rettegéssel gondolhatunk arra, mi lesz, ha kevés csapadék esik, és azt a keveset villámgyorsan elvezeti a most nagy anyagi áldozattal fejlesztett belvízlevezető rendszer! Márpedig ez szinte biztosan bekövetkezik, hiszen a klímaváltozás egyik alapvető következménye a szélsőségek fokozódása.

Úgy tűnik, az egész belvízkérdést érdemes lenne végre újra átgondolni, az egyoldalú levezetésről a valós vízgazdálkodásra áttérni, s a gyakorlatban is alkalmazni az elmúlt

évtizedek új felismeréseit az ember és természet viszonyáról, illetve a valós és hosszútávú gazdasági szükségszerűségeket követni.

Az EU-ban már korábban elindult, és nálunk is a csatlakozás óta zajló agrár és vidékpolitikai átrendeződés remélhetően hamarosan érezteti majd hatását, és ennek nyomán remélhetően egy olyan földhasználati zónarendszert alakítunk ki, amely a lehető legteljesebb mértékben figyelembe veszi a különböző régiók agrártermelési és nem-termelési típusú képességeit, és ezen adottságok alapján kategorizálja az egyes régiók különböző területeit. Ezt a folyamatot gyorsítani kellene!

A fentiek szerint a jövőben az intenzív mezőgazdasági termelést a jó adottságú, (pl. nem belvizes), környezetileg is kevésbé érzékeny területekre kellene koncentrálni, míg a termelésre nem igazán alkalmas, ugyanakkor magas táji értékű, természetvédelmi szempontból érzékeny területeken aszántók helyén erdősíteni, gyepesíteni kell, illetve vizes területeket, nádasokat, mocsarakat, -valaha itt többnyire úgyszólván ezek voltak, vagy rekreációs és halastavakat kell létrehozni.

Amikor egy Duna menti település lakosai a Duna szabályozása ellen tiltakoztak a XVIII. szd. végén, beadványukban azt írták, hogy „e földnek csínját mi mindent kiismertük”. Ezt, azaz a természeti adottságokat kellene követnünk, és akkor az évről évre feleslegesen vízelvezetésre, kártalanításra, termelési támogatásra kidobott sok-sok milliárdot valódi vidékfejlesztésre, lakhatóbb és szebb környezet kialakítására, munkahelyteremtésre, illetve az ezeken az amúgy is gyenge termőképességű területeken, ahol a továbbra is fenntartandó külterjes mezőgazdálkodás alacsony jövedelmet hoz, jövedelemkiegészítésre fordíthatnánk. Ennek mindenki hasznát látná:

- az itt élő emberek
- a természeti környezet
- az ország gazdasága
- ráadásul ezzel képesek lennénk teljesíteni az EU elvárásokat is.

Összegzésként elmondható, hogy a víz mindenhol és mindenáron való elvezetése helyett ki kell jelölni azokat a területeket, ahol a víz gazdasági és természetvédelmi megfontolásból egyaránt maradhat (csatornákat kell megszüntetni, zsilipekkel, egyéb módon meggátolni róluk a víz elvezetését, hajdani nagy befogadókat -mint az Ecsedi láp- rehabilitálni, stb). Ez a vadvizes, természetközeli területek, nedves rétek, lápok, nádasok kiterjedésének növekedésével fog járni, de természetesen a hagyományos módszerek, azaz újabb belvizes tározók kijelölése, halastavak kialakítása is lehetséges. Ezzel a belvizek egy része hasznot hajtva helyben marad, miközben az így nem túlterhelt csatornák, árkok más területekről sokkal eredményesebben képesek levezetni a vizet. Ezzel együtt a nagy befogadók (folyók) terhelése, végső soron az árvízveszély is csökken! (Ez a koncepció természetesen nem ismeretlen a Vízügy számára sem, sok helyen vannak bel- és árvízi vésztározók, de ezek jelentős kiterjesztésére, a vésztározás helyett a víz helybentartására, és a természetes vadvizes területek növelésére van szükség).

Természetesen a települések belterületén, az épületek, az ember közvetlen lakóhelyének védelme, illetve a rendkívüli esetekben előtört, mezőgazdasági szempontból egyébként kiváló területek megóvása a továbbiakban is, -fokozott mértékben- megkívánja a belvizek elleni védekezést. A más területeken felszabaduló kapacitás ide koncentrállásával a jelenleginél a

védekezés sokkal magasabb szintre emelhető.

Javasoljuk Államtitkár Úrnak, hogy a fenti témában kezdeményezzen széles körű szakmai konzultációt, és ennek nyomán történhessen meg a belvízkérdés széles konszenzuson alapuló újragondolása.